

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ XÂY DỰNG

TRƯỜNG ĐẠI HỌC KIẾN TRÚC HÀ NỘI

NGUYỄN QUỐC TUÂN

**BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ
DI SẢN KIẾN TRÚC ĐÔ THỊ KHU PHỐ PHÁP
TẠI THÀNH PHỐ HẢI PHÒNG**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KIẾN TRÚC

Hà Nội, 2014

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ XÂY DỰNG

TRƯỜNG ĐẠI HỌC KIẾN TRÚC HÀ NỘI

NGUYỄN QUỐC TUÂN

**BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ
DI SẢN KIẾN TRÚC - ĐÔ THỊ KHU PHỐ PHÁP
TẠI THÀNH PHỐ HẢI PHÒNG**

CHUYÊN NGÀNH : KIẾN TRÚC
MÃ SỐ : 62.58.01.02

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC :

1. GS.TS.KTS. NGUYỄN BÁ ĐANG
2. TS.KTS. NGUYỄN TRÍ THÀNH

Hà Nội, 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu và tài liệu nghiên cứu nêu trong luận án là trung thực. Các đề xuất mới của luận án chưa từng được ai công bố trong bất cứ công trình khoa học nào khác.

Hà Nội, năm 2014

Tác giả luận án

Nguyễn Quốc Tuấn

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin được gửi lời cảm ơn sâu sắc tới Trường đại học Kiến trúc Hà Nội, tới Khoa đào tạo Sau đại học, tới Ban giám hiệu nhà trường và các thầy giáo, cô giáo. Đặc biệt cảm ơn thầy giáo GS.TS.KTS. Nguyễn Bá Đương, thầy giáo TS.KTS. Nguyễn Trí Thành đã tận tâm hướng dẫn, tạo điều kiện giúp đỡ tôi trong suốt thời gian học tập và hoàn thành luận án tiến sĩ.

Tôi cũng xin gửi lời cảm ơn tới Trường đại học Phương Đông, các cơ quan chuyên môn, các nhà khoa học, các đồng nghiệp và bạn bè, những người thân trong gia đình đã hết sức giúp đỡ, động viên và chia sẻ để tôi có thể hoàn thành luận án.

Hà Nội, năm 2014

Tác giả luận án

Nguyễn Quốc Tuấn

MỤC LỤC

Danh mục bảng biểu	<i>vi</i>
Danh mục hình ảnh	<i>vii</i>
Giải thích thuật ngữ sử dụng trong luận án	<i>x</i>
Danh mục chữ viết tắt trong luận án	<i>xv</i>

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài	<i>01</i>
2. Mục đích nghiên cứu	<i>02</i>
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	<i>02</i>
4. Phương pháp nghiên cứu	<i>03</i>
5. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của luận án	<i>03</i>
6. Đóng góp mới của luận án	<i>04</i>
7. Cấu trúc của luận án	<i>04</i>

PHẦN NỘI DUNG**CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU BẢO TỒN DI SẢN KIẾN TRÚC ĐÔ THỊ THỜI THUỘC ĐỊA VÀ KHU PHỐ PHÁP HẢI PHÒNG**

1.1. Tổng quan nghiên cứu bảo tồn và phát huy giá trị di sản kiến trúc đô thị thời thuộc địa trên thế giới và tại Việt Nam	<i>05</i>
1.1.1. Các khái niệm và thuật ngữ	<i>05</i>
1.1.2. Các trào lưu và xu hướng bảo tồn di sản đô thị	<i>08</i>
1.1.3. Tình hình bảo tồn di sản kiến trúc đô thị trên thế giới	<i>10</i>
1.1.4. Tình hình bảo tồn di sản kiến trúc đô thị thời Pháp thuộc tại Việt Nam và Hải Phòng	<i>17</i>
1.1.5. Phát huy giá trị di sản kiến trúc đô thị với phát triển kinh tế - xã hội	<i>20</i>
1.2. Tổng quan quá trình hình thành và phát triển các khu phố Pháp tại Việt Nam và thành phố Hải Phòng	<i>22</i>
1.2.1. Bối cảnh ra đời các khu phố Pháp tại Việt Nam	<i>22</i>

1.2.2. Lịch sử hình thành Hải Phòng	24
1.2.3. Quá trình hình thành và phát triển khu phố Pháp Hải Phòng	25
1.2.4. Quá trình phát triển đô thị của Hải Phòng	27
1.3. Hiện trạng đô thị khu phố Pháp Hải Phòng	30
1.3.1. Cấu trúc tổng thể đô thị khu phố Pháp	30
1.3.2. Cấu trúc các thành phần đô thị	30
1.3.3. Quảng trường, các tuyến và các cảnh quan đô thị đặc thù	32
1.3.4. Hiện trạng về chức năng và hoạt động đô thị	36
1.3.5. Hiện trạng bảo tồn đô thị	37
1.4. Hiện trạng kiến trúc khu phố Pháp Hải Phòng	37
1.4.1. Phân loại các loại hình công trình kiến trúc	37
1.4.2. Hiện trạng các phong cách kiến trúc	41
1.4.3. Hiện trạng chức năng hoạt động của các công trình kiến trúc	41
1.4.4. Hiện trạng về kỹ thuật xây dựng, vật liệu xây dựng, chi tiết trang trí	42
1.4.5. Hiện trạng bảo tồn kiến trúc	43
1.5. Các công trình nghiên cứu liên quan đến đề tài luận án	44
1.5.1. Những nghiên cứu trong nước có liên quan	44
1.5.2. Những nghiên cứu ngoài nước có liên quan	47
1.5.3. Những vấn đề liên quan chưa được giải quyết	48
1.6. Những vấn đề luận án quan tâm giải quyết	48
1.6.1. Khái quát về giá trị của khu phố Pháp Hải Phòng qua khảo sát và nhận dạng	48
1.6.2. Những vấn đề đặt ra cần được giải quyết trong luận án	49
CHƯƠNG 2: CƠ SỞ KHOA HỌC ĐỂ BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI SẢN KIẾN TRÚC ĐÔ THỊ KHU PHỐ PHÁP HẢI PHÒNG	
2.1. Phương pháp luận và các phương pháp nghiên cứu	50
2.1.1. Phương pháp luận nghiên cứu của luận án	50
2.1.2. Các phương pháp nghiên cứu được sử dụng trong luận án	50

2.2. Các cơ sở pháp lý về bảo tồn di sản kiến trúc đô thị trên thế giới và tại Việt Nam	52
2.2.1. Các hiến chương quốc tế về bảo tồn di sản kiến trúc đô thị	52
2.2.2. Luật Di sản văn hóa và các quy định có liên quan của Việt Nam	55
2.2.3. Chương trình phát triển đô thị Quốc gia đến năm 2020	56
2.2.4. Định hướng phát triển kiến trúc Việt Nam đến năm 2020	57
2.3. Cơ sở lý thuyết về bảo tồn di sản kiến trúc đô thị	57
2.3.1. Phương pháp luận bảo tồn di sản đô thị của MIT	57
2.3.2. Phương pháp luận bảo tồn di sản đô thị sử dụng trong luận án	58
2.3.3. Phương pháp đánh giá tiềm năng bảo tồn di sản đô thị phù hợp với Việt Nam	59
2.3.4. Hệ tiêu chí đánh giá tiềm năng bảo tồn di sản đô thị khu phố Pháp Hải Phòng	61
2.4. Cơ sở về đặc điểm, giá trị kiến trúc đô thị của khu phố Pháp Hải Phòng	67
2.4.1. Đặc điểm đô thị	67
2.4.2. Đặc điểm kiến trúc	72
2.4.3. Giá trị đô thị và kiến trúc	74
2.5. Các yếu tố ảnh hưởng đến việc bảo tồn và phát huy giá trị di sản kiến trúc đô thị khu phố Pháp Hải Phòng	81
2.5.1. Các điều kiện tự nhiên và kinh tế - xã hội	81
2.5.2. Quy hoạch phát triển đô thị Hải Phòng đến 2025, tầm nhìn đến 2050	82
2.5.3. Hình ảnh đặc trưng đô thị của thành phố Hải Phòng	84
2.5.4. Phát triển kinh tế du lịch tại Hải Phòng	85
2.5.5. Điều tra xã hội học về nhận thức giá trị di sản kiến trúc đô thị khu phố Pháp Hải Phòng	87
CHƯƠNG 3: GIẢI PHÁP BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI SẢN KIẾN TRÚC ĐÔ THỊ KHU PHỐ PHÁP HẢI PHÒNG	
3.1. Quan điểm và mục tiêu	90
3.1.1. Quan điểm	90

3.1.2. Mục tiêu	91
3.2. Kết quả đánh giá tiềm năng bảo tồn, xác định ranh giới các khu vực bảo tồn và xác lập quỹ di sản kiến trúc đô thị khu phố Pháp Hải Phòng	91
3.2.1. Tiềm năng bảo tồn đô thị	91
3.2.2. Tiềm năng bảo tồn kiến trúc	93
3.2.3. Xác định ranh giới các khu vực bảo tồn	97
3.2.4. Xác lập quỹ di sản đô thị	102
3.2.5. Xác lập quỹ di sản kiến trúc	103
3.3. Giải pháp bảo tồn quỹ di sản kiến trúc đô thị khu phố Pháp Hải Phòng	107
3.3.1. Định hướng giải pháp bảo tồn chung	107
3.3.2. Giải pháp bảo tồn quỹ di sản đô thị	109
3.3.3. Giải pháp bảo tồn quỹ di sản kiến trúc	111
3.3.4. Giải pháp quản lý bảo tồn	111
3.4. Giải pháp phát huy giá trị di sản kiến trúc đô thị khu phố Pháp trong phát triển đô thị Hải Phòng	113
3.4.1. Phát huy giá trị quỹ di sản kiến trúc đô thị trong xây dựng quy hoạch Hải Phòng đến 2025, tầm nhìn đến 2050	114
3.4.2. Phát huy đặc trưng đô thị và kiến trúc khu phố Pháp trong xây dựng khu trung tâm thành phố Hải Phòng	115
3.4.3. Phát huy đặc trưng di sản đô thị và kiến trúc khu phố Pháp trong phát triển kinh tế du lịch	117
3.4.4. Kết quả nghiên cứu thực nghiệm đối với khu cảng Hải Phòng	119
3.5. Quản lý bảo tồn và phát huy giá trị di sản kiến trúc đô thị khu phố Pháp Hải Phòng	122
3.5.1. Định hướng quản lý bảo tồn đô thị	122
3.5.2. Định hướng quản lý bảo tồn kiến trúc	123
3.5.3. Định hướng quản lý, tổ chức các hoạt động đô thị	123
3.5.4. Bổ sung và hoàn thiện các cơ sở pháp lý về bảo tồn và phát huy giá trị di sản khu phố Pháp Hải Phòng	124

	<i>Trang</i>
3.6. Bàn luận về các kết quả nghiên cứu	<i>127</i>
3.6.1. Bàn luận về tính khả thi của hệ thống tiêu chí đánh giá tiềm năng bảo tồn di sản đô thị thích hợp trong điều kiện Việt Nam và Hải Phòng	<i>127</i>
3.6.2. Bàn luận về khoanh vùng bảo vệ và xác lập quỹ di sản kiến trúc đô thị khu phố Pháp Hải Phòng trong quá trình đô thị hóa hiện nay	<i>129</i>
3.6.3. Bàn luận về bảo tồn di sản kiến trúc đô thị khu phố Pháp Hải Phòng.	<i>130</i>
3.6.4. Bàn luận về khai thác và phát huy giá trị di sản kiến trúc đô thị khu phố Pháp Hải Phòng.	<i>131</i>
3.6.5. Bàn luận về phát huy giá trị hệ thống sông nước trong phát triển đô thị Hải Phòng	<i>132</i>
3.6.6. Bàn luận về công tác quản lý bảo tồn di sản kiến trúc đô thị trong sự phát triển liên tục của đô thị Hải Phòng.	<i>134</i>
3.6.7. Những vấn đề cần tiếp tục nghiên cứu trong bảo tồn và phát huy giá trị di sản kiến trúc đô thị thời Pháp thuộc tại Hải Phòng và Việt Nam.	<i>135</i>

KẾT LUẬN - KIẾN NGHỊ *138*

DANH MỤC CÁC BÀI BÁO KHOA HỌC CỦA TÁC GIẢ LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI

TÀI LIỆU THAM KHẢO

DANH MỤC BẢNG BIỂU

<i>Số hiệu bảng</i>	<i>Nội dung</i>	<i>Trang</i>
Bảng 1.1	Các giai đoạn phát triển của KPP Hải Phòng	26
Bảng 1.2	Hiện trạng và chức năng và hoạt động đô thị	36
Bảng 1.3	Hiện trạng bảo tồn đô thị KPP Hải Phòng	37
Bảng 1.4	Phân loại CTCC theo chức năng sử dụng hiện tại	38
Bảng 1.5	Phân loại CTCC theo phong cách kiến trúc	38
Bảng 1.6	Phân loại nhà biệt thự theo phong cách kiến trúc	39
Bảng 1.7	Một số công trình tiêu biểu theo phong cách kiến trúc trong KPP Hải Phòng	41
Bảng 1.8	Hiện trạng hoạt động các CTCC trong KPP Hải Phòng	41
Bảng 1.9	Hiện trạng bảo tồn kiến trúc KPP Hải Phòng	44
Bảng 2.1	Hệ tiêu chí đánh giá tiềm năng bảo tồn cấu trúc đô thị KPP Hải Phòng	64
Bảng 2.2	Hệ tiêu chí đánh giá tiềm năng bảo tồn các công trình quan trọng trong KPP Hải Phòng	65
Bảng 2.3	Phân tích cấu trúc tổng thể đô thị KPP Hải Phòng qua các giai đoạn phát triển	68
Bảng 2.4	Giá trị đô thị KPP Hải Phòng	77
Bảng 2.5	Giá trị hoạt động đô thị KPP Hải Phòng	79
Bảng 2.6	Giá trị kiến trúc KPP Hải Phòng	80
Bảng 2.7	Thống kê di tích kiến trúc thời Pháp thuộc trong KPP Hải Phòng	86
Bảng 2.8	Tổng hợp một số kết quả điều tra xã hội học cơ bản	88
Bảng 3.1	Tổng hợp kết quả đánh giá tiềm năng bảo tồn các cấu trúc thành phần của KPP Hải Phòng	92
Bảng 3.2	Tổng hợp kết quả đánh giá tiềm năng bảo tồn các không gian cảnh quan và khu vực đô thị đặc thù	92
Bảng 3.3	Kết quả đánh giá tiềm năng bảo tồn các công trình chính theo tình trạng hoạt động và kỹ thuật	93